

Naučene lekcije iz europskih integracija

Međunarodna konferencija: Vizija europske Srbije

Sava Centar, Beograd, 29. svibnja 2009.

- Dopustite mi da na početku svojeg izlaganja zahvalim organizatorima na pozivu na ovu međunarodnu konferenciju. Vjerujem da su već dosadašnje rasprave doprinijele boljem shvaćanju europskih integracija kao dokazanog puta prema izgradnji održive sigurnosti, stabilnosti i prosperiteta u ovom dijelu Europe. Uvažavajući želju organizatora, dio izlaganja ću posvetiti hrvatskim iskustvima u pristupanju NATO-u i odnosu zemalja regije i NATO-a.
- Nedavni ulazak Hrvatske (zajedno s Albanijom) u NATO bila je naša samostalno donesena i jasno izražena želja. Hrvatska se, kao i neke druge zemlje, opredijelila za članstvo jer je smatrala da se upravo NATO, sa svim svojim mehanizmima – od članstva do raznih partnerstava, nameće kao efikasan okvir za ostvarenje sigurnosnih interesa, u okviru kojega svaka članica zadržava suvereno pravo samostalnog donošenja odluka.
- NATO se već šest desetljeća testira u raznim, ne uvijek predvidivim okolnostima međunarodnih odnosa, a sama činjenica da je riječ o razdoblju mira između europskih članica Saveza, bez presedana u njihovoj inače burnoj prošlosti, govori sama za sebe. Na tim i takvim temeljima stvorena je i razvijala se politika proširenja, koja se potvrdila kao najučinkovitije sredstvo postizanja održive i dugoročne stabilnosti, kao i sredstvo ostvarivanja još nedovršene ideje o slobodnoj i cjelovitoj Europi.
- Ovdje želim biti potpuno jasan – što tješnja suradnja ujedno je i hrvatski nacionalni interes koji se može definirati i našom željom da budemo okruženi zemljama kompatibilnima u političkom, ekonomskom i sigurnosnom smislu. Uvjereni smo da je to interes koji ne stvara konfrontacije, već interes koji poziva na suradnju i omogućava prevladavanje otvorenih pitanja.
- U tom kontekstu, želio bih naglasiti da je regija hrvatskim članstvom dobila svog iskrenog zagovornika, nekoga tko bolje razumije njene probleme jer joj i sam pripada i nekoga tko je spreman pružiti svoju punu političku i tehničku podršku u prevladavanju tih problema. Isti angažman Hrvatske regija može očekivati i u kontekstu Europske unije jednoga dana kada postanemo članicom. Bilateralna suradnja se sama po sebi podrazumijeva, ali i suradnja u okviru širih integracija pruža okvir za dodatan razvoj međusobnih odnosa na načelima tolerancije i solidarnosti, a time i za otvaranje nove, konstruktivnije faze uzajamnih odnosa.
- Iako je podrška građana članstvu u NATO-u u pojedinim zemljama regije izrazito visoka, kao npr. oko 90 % u Makedoniji ili 95 % u Albaniji, u Hrvatskoj to u početku nije bio slučaj. Stoga smo pokrenuli javnu kampanju kojom smo težište stavili na razbijanje stereotipa koji su prevladavali među građanima, npr. da će hrvatski vojnici morati ginuti za tuđe „imperijalističke“ interese i da će NATO Hrvatsku prisiljavati na poduzimanje određenih akcija. Građanima smo objasnili da je pitanje članstva u NATO-u naš izbor, da je riječ o obrambenoj organizaciji u kojoj se odluke donose konsenzusom, koja pomaže u jačanju sigurnosti u svijetu i koja je svojim članicama osigurala razdoblje dugotrajnog mira. Uspješan rezultat tih aktivnosti vidi se kroz stabilnu podršku građana Hrvatske članstvu u NATO-u od preko 60 % koja je konstantna već više od godine i pol.

- Usprkos tome, kampanja upoznavanja s NATO-om nije bila agresivnog ni promidžbenog karaktera, već se prije svega temeljila na otvorenoj i izravnoj komunikaciji s građanima. Tijekom kampanje održali smo 100-tinjak javnih tribina diljem Hrvatske, od najvećih gradova do najmanjih općina. Pritom nije bilo tabu tema ni „zabranjenih pitanja“, već je rasprava bila u potpunosti otvorena, a protivnici članstva bili su sastavni dio kampanje.
- Odabrali smo takav pristup jer nismo željeli "prodavati" NATO kao proizvod na tržištu već smo se radije orijentirali na tradicionalne vrijednosti koje su stvorile i sačuvale Savez u njegovih prvih 60 godina i koje ovih dana doživljavaju svojevrsnu transatlantsku renesansu. Pritom nije riječ samo o transformaciji organizacije i njenih zadaća u novim međunarodnim okolnostima, već i o širem multilateralizmu koji je nužan zbog transnacionalnog i globalnog karaktera sigurnosnih prijetnji današnjega doba. Taj širi multilateralizam ono je što svijetu danas treba, a o tome zorno svjedoči odluka Francuske da se, 43 godine nakon poznate De Gaullove odluke, vrati u integrirano vojno zapovjedništvo Saveza, kao i multilateralan pristup novog američkog predsjednika Barracka Obame, čime se pruža prilika otvaranju novog poglavlja u međunarodnim odnosima.
- Nastojali smo ukazati i na gospodarske koristi članstva u NATO-u, čije se članice percipiraju kao demokratske i sigurne države u koje investitori žele uložiti svoj novac. Osim toga, ozbiljno smo shvatili priliku koja se otvorila hrvatskim tvrtkama te smo osnovali međuresornu radnu skupinu čiji je zadatak pripremiti i potaknuti domaće tvrtke na sudjelovanje u NATO-ovim natječajima za projekte kako na teritoriju zemalja članica, tako i na teritoriju zemalja u kojima se provode NATO-ove misije.
- Važno je reći da članstvo u NATO-u ne možemo svesti isključivo na vojno-obrambenu sferu, pa smo mu u Hrvatskoj prišli uvažavajući i dosadašnja iskustva po kojima je ono često bilo olakšavajućim čimbenikom ulaska u EU, iako ne i uvjetom.
- Međutim, kada govorimo o EU, već sada je apsolutno izvjesno da će lekcije iz prošlih krugova proširenja učiniti svako sljedeće proširenje Unije puno zahtjevnijim nego što je to bio slučaj u srednjoj i istočnoj Europi. EU je danas suočena s nizom globalnih problema, pa se jugoistočna Europa čini kao samo jedna od niza tema na europskoj agendi. Osim toga, građani EU, osobito starih država članica, bit će spremni podržati proširenje samo u slučaju ukoliko se radi o spremnim kandidatima. Iz tog je razloga u naše pristupne pregovore uveden sustav mjerila koji prije nije postojao, a u okviru kojega postoje mjerila za otvaranje i mjerila za zatvaranje većine poglavlja. Prije je bilo takoreći dovoljno da države samo deklarativno izjave da će ispuniti neku obvezu i nakon toga su mogle biti primljene u EU, dok mi moramo dokazati implementaciju, a EU daje konačnu ocjenu ispunjavamo li traženo.
- Međutim, radi se o korisnom alatu koji olakšava određivanje dinamike pregovora i koji nam daje jasniju perspektivu ostvarivanja cilja u svakom pojedinom poglavlju. Po završetku pregovora, Hrvatska će sasvim sigurno biti dosad najspremnija kandidatkinja koja ulazi u članstvo EU-a. S druge strane, sustav mjerila istovremeno zadaje glavobolju ne samo nama, već i Europskoj komisiji i državama članicama, s obzirom da se i za njih radi o novoj proceduri i da smo takoreći primorani zajedno probijati led. Ipak, uvjeren sam da ćemo u tome biti uspješni i da će procedura biti jasno postavljena kada ostale zemlje regije počnu pregovarati o svom članstvu u EU.
- Kako bi pomogla zemljama regije na njihovom europskom putu, Hrvatska će dati sve od sebe da im prenese vlastita iskustava vezana uz reforme odnosno pristupne pregovore. U tu smo svrhu potpisali protokole o suradnji na području europskih integracija, čime je stvoren

institucionalni okvir za pružanje pomoći zemljama regije na njihovom europskom putu. Nadam se da će ta inicijativa u narednom razdoblju dodatno ojačati i apsolutno sam uvjeren da će naši susjedi imati znatne koristi od našeg *know-how*.

- Članstvo u Europskoj uniji, kao najvećem integriranom ekonomskom prostoru na svijetu za nove članice značilo je povećanje standarda, ubrzavanje gospodarskog rasta, smanjenje nezaposlenosti, poboljšavanje uvjeta trgovine, jačanje konkurentnosti i još mnogo toga. I u uvjetima ozbiljne financijske i ekonomske krize, koja pogađa cijeli svijet, samim time i Europu, Unija se doima kao sigurnije utočište o kojem danas razmišljaju zemlje, poput Islanda, kojima doskora članstvo nije bilo opcija.
- Gledajući iz današnje perspektive, mislim da se možemo složiti kako je Europska unija svojim građanima donijela stabilnost i prosperitet i tako opravdala imidž najuspješnijeg integracijskog projekta te svojevrsnog uzora ostatku svijeta. Ipak, mislim da na Uniju s pravom možemo gledati kao na nezavršeni projekt, budući da još uvijek ne uključuje zemlje jugoistočne Europe. To su zemlje koje pripadaju istoj europskoj baštini i imaju pravo – geografski, povijesno i moralno – sudjelovati u zajedničkom projektu ujedinjene Europe. Usudio bih se reći da se ovdje radi o jednako važnoj povijesnoj zadaći kao što je to svojedobno bilo ujedinjenje zapadne i istočne Europe.
- Očekivana liberalizacija viznog režima za Srbiju i ostale zemlje regije značit će korak u pravom smjeru koji će proširiti doseg jedne od temeljnih sloboda Europske unije na područja na kojima građani i gospodarski subjekti nisu bili u mogućnosti uživati u njenim beneficijama.
- Na tom putu ključno je održati jasnu perspektivu članstva, ne samo zbog ostvarenja prosperitetne budućnosti, već i zbog toga što ona predstavlja važan poticaj i putokaz sveobuhvatnim i zahtjevnim reformama koje se provode i koje regiji tek predstoje. Uvjeren sam da će u općem interesu, uz zadržavanje jasne europske perspektive, sve zemlje naše regije postati države članice Europske unije, prema svojoj individualnoj dinamici i u skladu sa svojim vlastitim postignućima. Ova regija, ali i Europa, to trebaju i zaslužuju.
- Hvala!